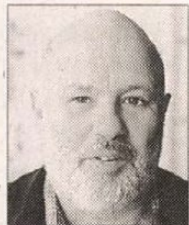

MONDOM A MAGAMÉT

A győzelem jele

Eörsi István

II. Richárdot kegyetlen és képmutató zsamoknak ismerjük meg, de aztán fordul a szerencse kereke, börtönbe kerül, és roppant szenvedések közepette várja legyilkoltatását. A közönség nem feledte

el korábbi gáztetteit, mégis felé fordul szánalma, majd szeretete. A darab végén már csak a hivatalban lévő királyt és fogdmegjeit gyűlöli.

Mit akart Shakespeare ezzel mondani? Azt, hogy a hatalom rombolja a lelket, a szenvedés pedig felemeli? Vagy azt, hogy érzelmeink a szenvedők pártjára állnak? Más megfogalmazásban: valóban jobb lett II. Richárd a börtönben vagy csak nem volt többé módja arra, hogy gonosz-tetteket kövessen el, és kizárólag azért állunk mellé, mert elítéljük azokat a törvénytelen aljasságokat, amelyeket kiszolgáltatottan el kell szenvednie?

Erre a dramaturgiai gondolatársításra

egy meglepő lelki fordulat készítetett. A Nap-tévé szemlélése és különféle újságok olvasása közben egyszer csak rokonszenvedt bennem Liebmann Katalin, Csúcs László és Lányi Zsolt iránt. Természetesen nem feledtem el Liebmann hajdankori televíziós uszításait, se Csúcs politikai garázdálkodását a rádióban, se Lányi Zsolt tengerentúli, nyilas illatú barátait. Azt is tudtam, hogy az említettek nem kérnek rokonszenveimből, és mégis... Néhányan kipenderültek a hatalmi pozícióban lévő Független Nemzeti Torgyán Pártból, ráadásul Csúcs kivételével nem is kényszerből, hanem szolidaritásból vagy tiltakozásul a megaláztatás ellen – és ez a tény elegendő volt a fentebb említett érzelmi kibicsakláshoz.

Minden lelki eltévelyedés jó lehet valamire, ha értelmes kérdéseket kényszerít ki belőlünk. Megpróbáltam megérteni, hogy

miért épp most lázadt fel a torgyánista elit néhány tagja? Elképzelhető-e, hogy Torgyán az Úr 2001. évében még kiábrándíthatott személyéből és vezetési stílusából bárkit is? Házépítési kópéságával talán? Ugyan már. Nem először vonakodik attól, hogy a felé áradó gyanú tisztázása céljából kinyisson egy borítékot. Legendás család-szeretete sem először nyilatkozik meg lukratív módon. Hingyi. Mária, Attila, Sándor. Az „Isten, család, haza” hármasszava az ő buzgólkodása nyomán így módosult: „Mindent halássz haza.” Mielőtt egy magát liberálisnak nevező párttal koalícióra lépne, az ország lakosságának liberális patkányok kiirtását ígéri. Egyáltalán: Torgyán már régóta nem tud olyan valótlan-ságot állítani, amelyhez ne találjunk egyket-tőre korábbi állításai között analógiákat. Például: a Kádár-korszakban, mely elnyomta őt mint 1956-os forradalmárt,

egyrészt milliókat felhalmozó sztárügyvéd volt, másrészt újpesti lévén távolról sem tudott annyit keresni, mint belvárosi kollégái. A mezőgazdaság helyzetével foglalkozó diadalittas közleményeire a szakemberek széles érzelmi skálán reagálnak a hüledezéstől a gúnykacajig.

Nem folytatom a felsorolást, mert még azt a benyomást keltem, mintha mód nyílna arra, hogy válogassunk Torgyán igazságának megfelelő és meg nem felelő állításai között. Torgyán a Magyar Köztársaság legnagyobb botránya. Vannak itt nála jobboldalibb politikusok, és olyanok is, akik professzionálisabban veszélyeztetik a demokráciát, mint ő. De egyetlen olyan politikust sem ismerek, aki pusztán hétköznapi létével, életfunkcióinak gyakorlásával ennyire sértené egy demokratikus közösség együttélésének feltételrendszerét. Csúcsék lázadása felvet egy kellemet-

len kérdést. Elképzelhető-e, hogy Torgyán közeli munkatársai csak most vették észre, amit már régen tud a közvélemény? Nem, ez teljességgel elképzelhetetlen. Akkor hát miért épp most lázadtak fel? Tanácstalan-ságomban ismét Shakespeare királydrá-máimhoz folyamodom, ezúttal a III. Richárd-hoz. Richmond akkor vette fel a harcot a király ellen, amikor ennek legzüllöttebb cinkosai sem érezhették már magukat biztonságban. Láttam egy fényképet, amelyen hárman a pártból és a teremből frissen kizártak közül mutató- és középső ujjukat magasra tartva felmutatják a „V” betűt, a győzelem jelét. Fellázadtak, és kizárták őket – de miért győzelem ez? Mert ezután nem távolíthatják el őket? Vagy mert mostantól nem bukkhatnak együtt a vezérrel?

Valamikor a hetvenes években lefordítottam egy fiatal nyugatnémet költő néhány kurta versét. A költő nevét elfelejtettem, de egyik epigrammája megmaradt emlékezetemben. Címe: *Utolsó lépcsőfok*. Szövege: *A legyek / elhagyták / a süllyedő patkányt.*

Amen.

* Arnfrid Astel